

SİGORTA PRİMİ İŞVEREN PAYINDA BEŞ PUANLIK İNDİRİM UYGULAMASI

● Mustafa CERİT*

I-GİRİŞ

Sosyal güvenlik kurumları (tek çatı olmadan önce Bağ-Kur ve SSK) yıllardır kendilerine ve/veya işyerinde hizmet akdine istinaden çalıştırdıkları sigortalılara ait, süresi içerisinde ödenmeyen *sigorta primi*, *işsizlik sigortası primi*, *idari para cezası*, *sosyal yardım zammı* ve *bunlara ilişkin gecikme cezası*, *gecikme zammı* ile ilgili olarak, farklı zamanlarda “**prim alacakların yeniden yapılandırılması**” adı altında veya kamuoyunda “prim affı” olarak bilinen kanunlar ile borçlulara ödeme kolaylıkları sağlamıştır. Ancak bu yapılandırmalar, süresi içerisinde prim vb. kurum alacaklarını ödemeyen işverenleri ve kişileri sevindirirken, yasal süresi içerisinde yükümlülüklerini yerine getirenler açısından kırgınlıklara neden oluyor, bu kişiler adeta cezalandırıldıklarını düşünüyorlardı.

Ülkenin ekonomik şartları dikkate alınarak prim ödeme zorluğu çeken vatandaşlara kolaylık sağladığını düşünsek bile yasal süresi içerisinde ödemelerini yapan işverenlerin de ödüllendirilmesi gerekmektedir. Nihayet bu durum 5763 sayılı yasa ile dikkate alınmış ve borçlarını Sosyal Güvenlik Kurumuna zamanında ödeyen işveren için, beş puanlık işveren hissesi sigorta primi indirim teşviki yasalaşarak **01.10.2008 tarihinden** itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bu yazımızda 5 puanlık prim indiriminin kapsamı, yararlanma şartları vb gibi konular hakkında bilgi vermeye çalışacağız.

* SGK Müfettişi İstanbul İl Müdür Yardımcısı

II- BEŞ PUANLIK PRİM İNDİRİM

Sosyal güvenlik sistemimiz içerisinde uzun vadeli sigorta kolları olarak bilinen malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları priminin işveren hissesinden beş puanlık indirim teşviki ile ilgili yasa hükmü, 5763 sayılı İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun 24 üncü maddesi ile kabul edilerek 5510 sayılı Kanununun 81 inci maddesinin birinci fıkrasına (1) bendi olarak eklenmiştir. Anılan Kanun maddesi *01.10.2008 tarihinde* yürürlüğe girmesi ile uzun vadeli sigorta kollarından beş puanlık indirimin uygulanmasına başlanılmıştır.

5510 sayılı kanununun 81 inci maddesinde prim oranlarının ne kadar olacağı hüküm altına alınmıştır. Anılan maddede malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim oranının, prime esas kazancın %20 si olduğu bunun %11'i işveren, %9'unun ise sigortalı hissesi olduğu belirtilmiştir. Bu durumda 5 puanlık indirim işveren hissesi olan %11 kısımdan düşülmesi gerekmektedir. İşveren beş puanlık prim indiriminden yararlanması halinde malullük yaşlılık ve ölüm sigorta kolundan %6'lık kısmı ödemekle yükümlü olacaktır. Eğer işveren işyerinde fiili hizmet zammına tabii sigortalı çalıştırıyor ise bu fiili hizmet zammından dolayı anılan sigorta koluna ilave edilen her puan işveren hissesine ilave edilecek ve işverenler tarafından ödenecektir. Malullük yaşlılık ve ölüm sigorta kollarından yapılan 5 puanlık prim indirimi hazine tarafından karşılanacaktır.

Bu 5 puanlık indirim her ne kadar %20 oranın içerisinde küçük bir indirim görüntüsü verse de matrah üzerinde düşünüldüğünde önemli bir indirim teşviki olduğu ortaya çıkacaktır. Şöyle ki 4/a kapsamında sigortalı çalıştıran ve çalıştırdığı sigortalıların prime esas kazanç toplam matrahı 100.000,00TL olan işverenin ödeyeceği malullük yaşlılık ve ölüm sigortası primi sigortalı hissesi dahil 20.000,00.TL dir. Bunun 9.000,00.-TL'si sigortalı hissesi geri kalan 11.000,00.-TL'lik kısmı ise işveren hissesidir. İşveren beş puanlık indirimden yararlandığı takdirde 11.000,00TL'nin 6,000,00-TL'sini ödeyecek ve

5.000 YTL'lik bir indirim söz konusu olacaktır. Örnekten de anlaşılacağı üzere beş puanlık indirim çok önemli ve ciddi bir teşvik uygulamasıdır. İşveren sigortalı hissesinden daha az ödeme yapmaktadır.

Beş puanlık işveren hissesi sigorta primi indiriminde herhangi bir süre kısıtlaması yapılmamıştır. Yani aşağıdaki ayrıntılı olarak açıklayacağımız şartların taşınması halinde işverenler, süreye bağlı kalınsız bu prim indirimi teşvikinden yararlanabileceklerdir.

III- BEŞ PUANLIK PRİM İNDİRİMİNİN KAPSAMI VE YARARLANMA ŞARTLARI

Beş puanlık indirimin uygulanabilmesi için işverenlerin aşağıda belirtilen şartları birlikte yerine getirmiş olması gerekmektedir.

3.1 İşverenlerin Özel Sektör İşvereni Olması ve (4/a) kapsamında sigortalı çalıştırması: Beş puanlık prim indirimden, 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında (*eski tabirle SSK'lı*) sigortalı niteliğine haiz sigortalı çalıştıran işverenler yararlanmaktadır. Burada önemli olan işverenin özel sektör işyeri işvereni olmasıdır. Kamu işyerine ait işyerleri 5510 sayılı yasanın 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı çalıştırsalar dahi bu indirimden yararlanma imkanları bulunmamaktadır. Ayrıca harp malulleri ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanununa göre vazife malullüğü aylığı alanlardan kısa ve uzun vadeli sigorta kollarına tabi çalıştıran özel işyeri işverenleri ile özel bina inşaatı ile ihale konusu işyeri işverenleri de çalıştırdıkları (4/a) kapsamındaki sigortalılardan dolayı da beş puanlık indirimden yararlanabileceklerdir.

3.2 Aylık Prim Ve Hizmet Belgesinin Kuruma Yasal Süresi İçinde Verilmesi; Beş puanlık indirimden faydalanmak isteyen özel sektör işyeri işverenleri, beş puanlık prim indirimin yapılacağı aya ilişkin aylık prim ve hizmet belgesini yasal süresi içerisinde kuruma vermek zorundadır. Beş puanlık

indirimden yararlanmak amacıyla aylık prim ve hizmet belgesinin yasal süresi içerisinde verilmesi esnasında dikkat edilecek en önemli husus belge verme aşamasında **Kanun türünün 5510** olarak seçilmesidir. Eğer kanun türü seçilmeden belge Kuruma gönderilmiş ise işverenler bu indirimden faydalanamayacaklardır.

3.3 İşveren Hissesi (Hazinece Karşılanan Tutar Hariç) İle Sigortalı Hissesine Düşen Sigorta Primlerinin Yasal Süresi İçinde Ödenmesi; İndirimden yararlanmanın şartlarından bir diğeri, işveren tarafından verilen aylık prim ve hizmet belgelerinden dolayı tahakkuk etmiş prim borçlarının (*işveren hissesinin hazinece karşılanacak kısmı hariç*) tamamının yasal süresi içerisinde ödenmesi gerekmektedir. Primler, ilişkin olduğu ayı takip eden **ay/dönemin** sonuna kadar Sosyal Güvenlik Kurumuna ödenmesi gerekmektedir. Belirtilen bu primlerin kısmen veya tamamen ödenmemesi veya yasal ödeme süresi geçtikten sonra ödenmesi halinde bu haktan yararlanılamamaktadır.

3.4 İşverenin, Kuruma Borcunun Bulunmaması Veya Diğer Kanunlara Göre Yapılan Tecil ve Taksitlendirmelerinin Devam Etmesi; Beş puanlık indirimden yararlanmanın diğer ve son şartı da işverenin Kuruma muaccel borcunun bulunmamasıdır. Bu borçlar sigorta primi, işsizlik sigortası primi, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı olup en geç ilgili ayın prim ve hizmet belgesinin verileceği günden önce ödenmesi gerekmektedir. İşverenin beş puanlık indirimden yararlanabilmesi amacıyla Sosyal Güvenlik Kurumu'na borcunun olup olmadığı kontrol edilirken işverene ait aynı üniteye yada farklı ünitelerde işlem gören işyerlerinin tümü birlikte değerlendirilmeyecek, **her bir işyeri ayrı ayrı değerlendirilecektir.** Birden fazla işyeri olan aynı yada farklı ünitelerde işlem gören işveren, beş puanlık prim indiriminden, muaccel sigorta primi, işsizlik sigortası primi, idari para cezası ile bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcu bulunmayan işyerlerinden dolayı yararlanırken, muaccel sigorta primi, işsizlik sigortası primi, idari para cezası ile bunlara ilişkin gecikme cezası ve ge-

cikme zammı borcu bulunan işyerlerinden dolayı ise, söz konusu borçlar ödenmediği sürece, bu beş puanlık prim indiriminden yararlanamayacaktır.

5510 sayılı kanunun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının “*Sigortalının çalıştırıldığı işyeri aktif veya pasifi ile birlikte devralınır veya intikal ederse ya da başka bir işyerine katılır veya birleşirse eski işverenin Kuruma olan prim ile gecikme cezası, gecikme zammı ve diğer ferilerinden oluşan borçlarından, aynı zamanda yeni işveren de müştereken ve müteselsilen sorumludur*” hükmü gereği, işyerinin devir veya intikal etmesi halinde devir alan veya kendisine miras yolu ile intikal eden işveren, devir veya intikal tarihinden önceki dönem borçlarından eski işveren ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur. Bu nedenle işyerini devir alan veya işyeri intikal eden işveren, devir veya intikal tarihinden önceki ve sonraki borçların tamamının ödenmesi halinde beş puanlık indirimden yararlanabileceklerdir.

İşverenlerin, sigorta primi, işsizlik sigortası primi, idari para cezası ile bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcu bulunmasına karşın özel kanunları gereği yapılandırılanlardan veya 6183 sayılı kanunun 48. maddesine istinaden tecil ve taksitlendirme işlemi yapılmış olanlardan tecil ve taksit şartlarına uygun olarak ödemesi devam edenler beş puanlık indirimden yararlanabileceklerdir. Borçları tecil ve taksitlendirilen işverenler beş puanlık indirimden yararlanabilmeleri için diğer şartlar ile birlikte tecil ve taksitlendirme işleminin bozulmamış olması yeterlidir.

Diğer önemli bir husus da işverenden iş alan alt işverenlerin bulunması halinde, alt işverenin borcu varsa asıl işveren beş puanlık indirimden yararlanabilecek midir? Bunun tersi halinde yani alt işverenin borcunun bulunmaması, asıl işverenin borcunun olması halinde alt işveren bu indirimden faydalanabilecek midir?

5510 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin altıncı fıkrasında “*Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin bir işte veya bir işin bölümü veya eklentilerinde, iş alan ve bu iş için görevlendirdiği sigortalıların çalıştıran üçüncü kişiye alt işveren denir. Sigortalılar, üçüncü bir kişinin*

aracılığı ile işe girmiş ve bunlarla sözleşme yapmış olsalar dahi, asıl işveren, bu Kanunun işverene yüklediği yükümlülüklerden dolayı alt işveren ile birlikte sorumludur.” hükmü yer almakta olup anılan maddede alt işverenlik tanımlanmış ve 5510 sayılı kanunun alt işverene yüklediği yükümlülüklerden dolayı asıl işveren alt işveren ile birlikte sorumlu tutulmuştur. Ancak asıl işverene yüklenen yükümlülüklerden dolayı alt işveren asıl işveren ile birlikte sorumlu tutulmamıştır. Bu nedenle asıl işverenin beş puanlık prim indiriminin Hazine’ce karşılanabilmesi için gerek asıl işverenin gerekse işverenden iş alan alt işverenlerden kaynaklanan muaccel sigorta primi, işsizlik sigortası primi, idari para cezası ile bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcunun bulunmaması gerekmektedir. Alt işverenlerin, yalnızca kendi çalıştırmış oldukları sigortalılardan kaynaklanan muaccel borçlarının bulunmaması halinde söz konusu indirimden yararlanabileceklerdir. Asıl işverenin borcunun bulunması alt işverenin beş puanlık indirimden yararlanmasını etkilememektedir.

Şirketlerin nevelerini değişmesi (örneğin Limited şirketten Anonim şirkete dönüşmesi), başka bir şirket ile birleşmesi veya diğer bir şirkete katılması halinde beş puanlık indirimin uygulanabilmesi için, nevi değiştirme, birleşme yada diğer şirkete katıldığı tarihten önceki ve sonraki dönemlere ilişkin borçlarının ödenmiş olması gerekmektedir.

IV-FARKLI TEŞVİKLER KAPSAMINDA İŞVEREN HİSSESİ PRİMİ İNDİRİMİNDEN YARARLANILMASI HALİNDE BEŞ PUANLIK İNDİRİMİN UYGULANMASI;

Gerek özürülü çalıştıran gerekse mevcut istihdama ilave çalıştırılan 18-29 yaş arası genç ve kadın istihdamına ilişkin ile diğer teşvik kanunlarına istinaden uzun vadeli sigorta kollarından işveren hissesi sigorta prim teşviki uygulamasından yararlanılmakta olan işverenlerin, teşvik kapsamına giren sigortalılarından dolayı aynı ayda, aynı sigortalılar için beş puanlık prim indiri-

minden yararlanmaları mümkün bulunmamaktadır. Aynı sigortalı için mükerrerliği önlemek adına birden fazla teşvik uygulaması yapılmamakta olup sadece işveren tarafından seçilen ve durumuna uygun tek bir teşvik kapsamında işveren hissesi sigorta priminden yararlanılabilecektir.

V- İŞVERENLERİN AFETE UĞRAMASI HALİNDE BEŞ PUANLIK İNDİRİMİN UYGULANMASI;

5510 sayılı kanununun 91 inci maddesi ile, afet nedeniyle zor durumda olan işverenler için belgelerin verilme süresi ile muhteviyatı primlerin ödeme sürelerinde kolaylık sağlanmıştır. Anılan madde de aylık prim ve hizmet belgelerinin afetin meydana geldiği ayı takip eden üç ay içerisinde sosyal güvenlik müdürlüklerine/merkezlerine verilebileceği, afetin meydana geldiği tarihten itibaren tahakkuk edecek üç aylık prim borçlarının ise olayın meydana geldiği tarihten itibaren bir yıla kadar ertelenebileceği belirtilmiştir. Bu nedenle afet nedeniyle sigorta prim borcu ertelenen işverenler, prim borçlarını erteleme süresi içerisinde ödemeleri ve diğer şartları yerine getirmeleri halinde malullük yaşlılık ve ölüm sigortaları işveren hissesi sigorta priminin beş puanlık kısmı HAZİNE tarafından karşılanacaktır.

VI- SİGORTASIZ İŞÇİ ÇALIŞTIRILMASI HALİNDE BEŞ PUANLIK İNDİRİMİN UYGULANMASI;

Beş puanlık indirim uygulamasının amaçlarından bir tanesi de kayıtdışı istihdam ile mücadele etmektir. 5510 sayılı Kanununun 81 inci maddesinin birinci fıkrasına, (1) bendinde “...*Bu Kanun gereğince yapılan kontrol ve denetimlerde çalıştırdığı kişileri sigortalı olarak bildirmedeği tespit edilen işverenler bir yıl süreyle bu fıkıyla sağlanan destek unsurlarından yararlanamaz....*” denilmekle bu durum açıkça ortaya konmuştur. Konunun nasıl uygulanacağı ile ilgili açık bir hüküm bulunmamakla birlikte diğer teşvik kanunları ile bir-

liktelik sağlamak adına, sosyal güvenlik kurumunun denetim ve kontrolle görevli memurlarınca yapılan tespitler esnasında yada diğer kamu idarelerinin denetim elemanlarının kendi mevzuatları gereğince işyerlerinde yapacakları her türlü soruşturma, denetim ve incelemeler sırasında, işverenler tarafından işyerinde fiilen çalıştırıldıkları tespit edilen ancak sigortalılık tescilli bulunmayan kişilerin tespiti halinde tutanak tarihini izleyen ay başından itibaren bir yıllık süre içerisinde diğer şartları sağlasalar dahi beş puanlık işveren hissesi sigorta primi indiriminden yararlanamayacakları kanaatindeyiz. Yine kamu idareleri ile kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden kayıtdışı istihdamın olduğunun anlaşılması halinde ise bilgi ve belgenin sosyal güvenlik kurumuna giriş tarihini takip eden aybaşından itibaren bir yıl süre ile prim indiriminin uygulanamayacağı kanaatini taşımaktayız.

Hazine'ce karşılanan prim tutarları işverenin işçilik maliyet giderlerini oluşturmadığından gelir ve kurumlar vergisi uygulamalarında gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınmayacaktır.

VII- BEŞ PUANLIK İNDİRİMDEN YARARLANAMAYACAKLAR

İşverenler,

- 1) Kamu idarelerine ait işyerlerinde çalıştırılan 5510 sayılı kanunun (4/a) ve (4/c) kapsamında sigortalılardan,
- 2) İşyerlerinde sosyal güvenlik destek primine tabi çalışan sigortalılardan,
- 3) Yurtdışında çalışan sigortalılardan,
- 4) 4(b) kapsamındaki sigortalılıktan,
- 5) Aday çırak, çırak ve öğrencilerden uzun vadeli sigorta kollarına tabi olmayanlardan
- 6) Harp malulleri ile 3713 ve 2330 sayılı kanunlara göre vazife aylığı alanlardan sadece kısa vadeli sigorta kollarına tabi olanlardan,
- 7) Ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde oluşturulan tesisi atölye ve benzeri yerlerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklulardan,

8) İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerlerden,

Dolayı beş puanlık sigorta primi indiriminden yararlanamamaktadırlar.

VIII- SONUÇ

Beş puanlık prim indirimini, uygulamada yer alan diğer sigorta primi işveren hissesi indirimlerinden ayıran en önemli unsur, uygulamasının belirli süre ile kısıtlanmamasıdır. Yani Kanunun amir hükmü değişene yada madde hükmünün kaldırılmasına kadar işverenler, Kanunda belirtilen şartları taşımaları halinde beş puanlık indirimden yararlanacaklardır. Beş puanlık prim indirimi son dönemlerde yürürlüğe konulan teşvik indirimlerinden en gözde olanıdır.

Birden fazla amaca hizmet etmekle birlikte bize göre üç ana unsur öne çıkmaktadır. Birincisi bu zamana kadar yapılan yapılandırmalar (prim afları) ile zamanında primlerini ödeyen işverenler küstürülmekte idi, bu uygulama ile gönülleri alınmıştır. İkincisi 5 puanlık prim indirimi işverenin istihdam yükünü hafifleteceğinden ve işverene önemli tutarda kazanç sağlayacağından işverenlerin primlerini zamanında ödemesine teşvik edecektir. Üçüncü ve en önemli ayağı kayıt dışı ile mücadeleye katkı sağlamasıdır. Çünkü sigortasız işçi çalıştıran işverenlerin, bu durumun tespiti halinde bir yıl süre ile yararlandırılmayacak olması kayıt dışılığın önlenmesi bakımından önemli bir etkenidir.

KAYNAKÇA

T.C. Yasalar (26.05.2008). **5763 sayılı İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**. Ankara: Resmi Gazete (26887 sayılı)

